

Den Nord-Cimbriske Tilskuer

af Knud Holch Andersen

6. maj 1824 udkom første udgave af *Den Nord-Cimbriske Tilskuer*. Dermed fik Nordvestjylland sin første avis. Artiklen følger avisens udvikling gennem de første tre årtier og overvejer dens betydning for Thys udvikling og sammenhængen mellem det lokale og det nationale. Artiklen er første etape af en større undersøgelse af lokalpressens udvikling i Thy frem til i dag.

»Ved Jyllands nordlige kyster fremtræder hermed det første nummer af *Den Nord-Cimbriske Tilskuer*; uvis om sit fremtidige held optræder den for et blandet publikum, hvis bifald stedse vil blive dens formål og bestemme dens skæbne.«

Med disse ord indleder bogtrykker – og nu udgiver og redaktør – Johan Grøn Lund den lille avis på otte sider i A5-format, han fra torsdag den 6. maj 1824 sender på gaden i Thisted og med postvogne rundt i Thisted Amt.

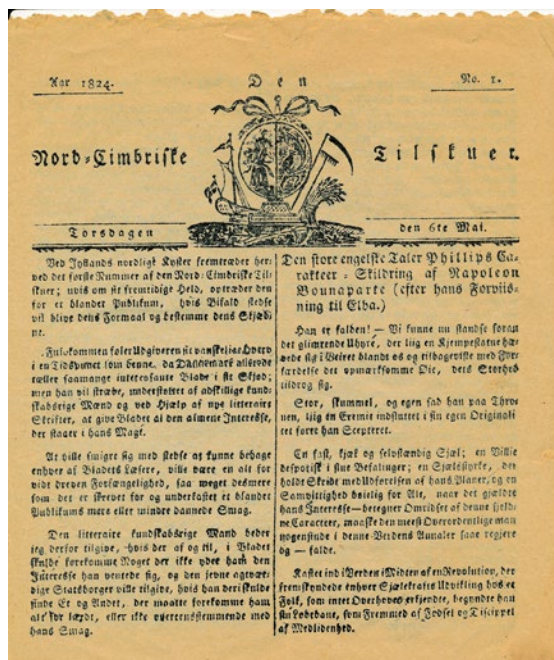
Bogtrykker Lund har en heldig hånd i sit møde med et læsende publikum. Avisen viser sig at være levedygtig og forstår at tilpasse sig nye tiders udfordringer og krav. Under navnet *Thisted Amtsavis* holder den skruen i vandet til 1960.

Den Nord-Cimbriske Tilskuer hører til blandt de ældste aviser i Jylland. Stiftsbyerne Aalborg, Viborg, Ribe og Aarhus får aviser allerede i sidste del af 1700-tallet, men i købstæder på Thistedes størrelse er det på denne tid højest usædvanligt at finde en bogtrykker og avisudgiver. Alene af den grund forstår man, at Lund er »uvis om sit fremtidige held«.

Han erkender i sin præsentierende indledning, at han har påtaget sig en vanskelig opgave, men han vil stræbe efter, »understøttet af adskillige kundskabsrige mænd og ved hjælp af nye litterære skrifter at give bladet den almene interesse, der står i hans magt«.

Lund nærer ingen illusioner om »stedse at kunne behage enhver af bladets læsere«. Han ved, at læser-skaren vil have forskellige forudsætninger, og han vil skrive for »et blandet publikums mere eller mindre dannede smag. Den litterære kundskabsrige

mand beder jeg derfor tilgive, hvis der af og til i bladet skulle forekomme noget, der ikke yder ham den interesse, han ventede sig, og den jævne agtværdige statsborger ville tilgive, hvis han deri skulle finde et og andet, der måtte forekomme ham alt for lærd eller ikke overensstemmende med hans smag.«

Den første udgave af *Den Nord-Cimbriske Tilskuer*, 6. Maj 1824. I bladhovedet finder man avisens eneste illustration. Den symboliserer helt i tidens ånd »vindskibelighed«: Fremdrift, flid og arbejdsomhed i de bærende erhverv, søfart, landbrug, handel og fiskeri. Og Dannebrog vajer fra agterstavnen. (Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune).

Ao. 1836.

THISTED

No. 24.

Kongelig allernaadigst privilegerede

Amtsavis og Avertissementstidende,

eller:

Den nordcimbriske Tilskuer.

Forsendes med Brevposten overalt i Danmark og Hertugdømmene.

Løverdagen den 27de Februar.

Betragtes, trykkes og udgives i Thisted af J. G. Lund.

Den Nord-Cimbriske Tilskuer bliver til Thisted Amtsavis, men glemmer ikke sit gamle navn. Mand og mand imellem hedder den blot »Thisted-avisen«. (Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune).

Der er tydelige signalværdier i det navn, han giver sin avis. Med »Cimbrien« som betegnelse for Jylland markerer han klassisk dannelse og historisk bevidsthed. »Tilskuer« er et yndet navn på tidsskrifter i denne tid – det berømte engelske *The Spectator* er fire år yngre end Lunds *Tilskuer*. Ordet udtrykker hele oplysningstidens interesse for at betragte verden, at få nyheder og viden. Bladet er geografisk forankret, men ikke lokalpatriotisk. Det er den store verden, der skal hentes hjem til den lokale læser. Det er en grundholdning, der kommer til at præge den redaktionelle linje gennem mange år.

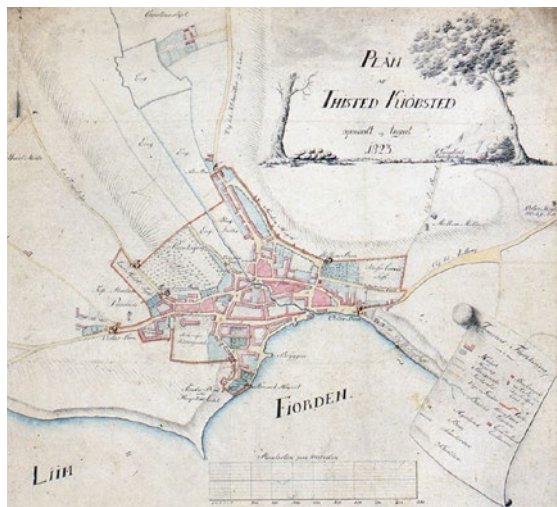
Allerede i januar 1826 udbygger Lund avisens hoved til det ganske langstrakte: *Den Nord-Cimbriske Tilskuer eller Thisted Amts Kongelig allernådigst privilegerede Avertissements-Tidende*. Det lange navn er udtryk for en vigtig ændring af bladets status. På det tidspunkt bliver der etableret en fast kørende postforbindelse til Thisted via Mors. Lund opnår nu det helt særlige kongelige privilegium, at hans avis må sendes som brevpost overalt i Danmark. Det er kun ganske få aviser i landet, der har dette privilegium. Det er en billigere forsendelse, og det indebærer også den fordel, at abonnement kan bestilles på postkontorerne.

I 1831 kommer *Thisted Amtsavis* forrest i avishovedet, og det er sådan, man omtaler avisen inde i spalterne og sikkert også mand og mand imellem. I 1849

bliver der ryddet op i den lange titel, og avisen bliver i en periode til *Thisted Amtstidende*. Ti år senere vender den så tilbage til »*Thisted Amtsavis*«.

BOGTRYKKEREN I THISTED

Johan Grøn Lund etablerer sig som bogtrykker i Thisted i 1823. Han er på det tidspunkt 31 år. Han er vokset op i Sydnorge som søn af sognepræst Peter Ludvig Lund. Hans mor hedder Antoinette Faye. Hun

Plan over Thisted Købstad, opmålt og tegnet af toldinspektør E. Langeland, 1823. (Museum Thy)

Thisted, Hundborg, Thisted Købstad, , Søndergade, 237, FT-1840, C7122

Navn:	Alder:	Status:	Stilling i familien:	Erhverv:	Fødested:
Johan Grøn Lund	48	Gift		Consul og Bogtrykker	
Johanne Sparck	48	Gift		hans Kone	
Gerhard	20	Ugift		deres Børn	
Vilhelmine	18	Ugift		deres Børn	
Hermann	17	Ugift		deres Børn	
Antøn	13	Ugift		deres Børn	
Ludvig	9	Ugift		deres Børn	
Peder Nielsen	23	Ugift		Typograf	
Søren Sinær	19	Ugift		Lærling	
Inger Jensdatter	24	Ugift		Tjenestepige	
Dorthea Christensen	18	Ugift		Tjenestepige	

Johan Grøn Lunds husstand i folketællingen fra 1840. Ved den tidligere folketælling i 1834 er typograf Peder Nielsen opført som »lærling«. Ved folketællingen i 1855 er der to typografer, begge fra København. På det tidspunkt er den ældste søn, Gerhard Lund, flyttet hjemmefra og har etableret sit eget bogtrykkeri i Holstebro. (Arkivalieronline, sa.dk)

er søster til den daværende amtmand i Thisted Amt, Gerhard Andreas Faye. Beslutningen om at oprette et bogtrykkeri i Thisted hænger sikkert sammen med dette slægtskab.

Lund nævner i en artikel i 1848, at han har levet tre-fire år under den norske Eidsvoll-forfatning fra 1814. Han har dermed opholdt sig i Norge, til han er midt i 20'erne. Måske har han rejst i Europa. I hvert fald er han sprogkyndig og titulerer sig selv som »translatør«. Det kommer ham til gavn, når han som avisredaktør henter nyheder fra tyske og engelske aviser. I 1828 bliver han konsul for hertugdømmet Mecklenborg-Schwerin og går herefter i byen gerne under navnet »Konsul Lund«.

Da amtmand Fayes anden nevø, maleren Martinus Rørbye, besøger Thisted i 1830, noterer han i sin dagbog, at han har besøgt konsul Lund, men »traf ham ikke hjemme, men derimod hans tykke, meget lattermilde kone«.

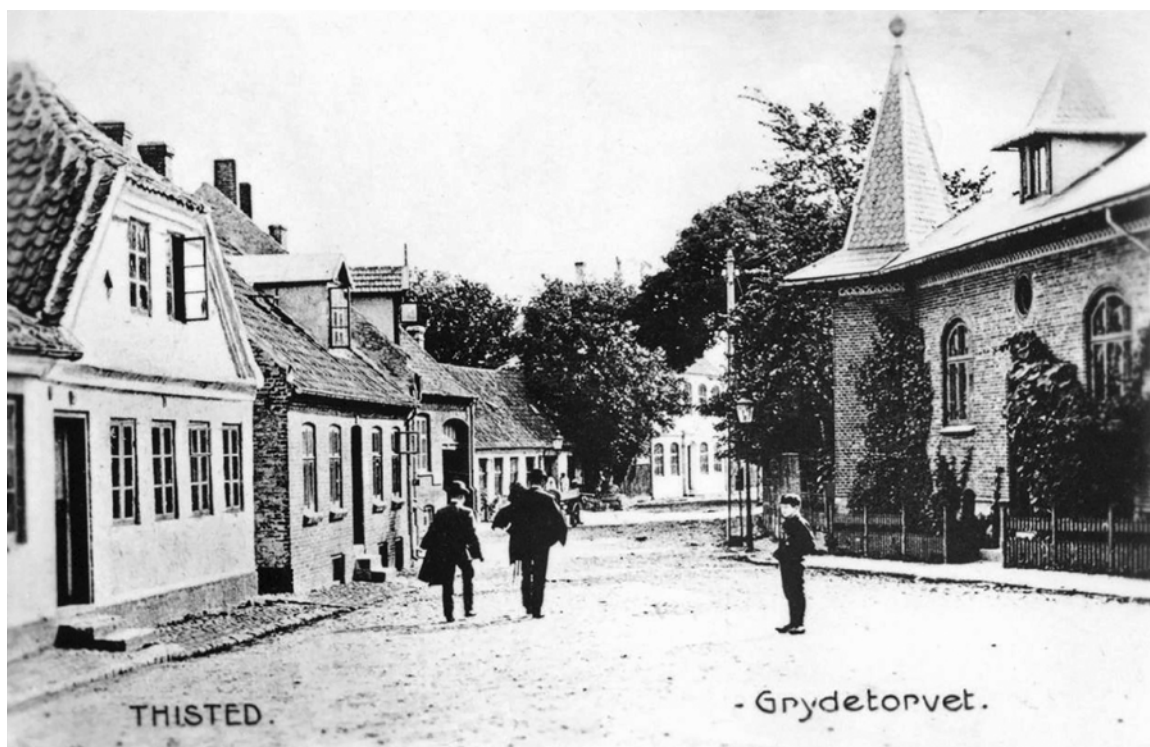
I de første år har bogtrykkeriet adresse i Storegade, men i midten af 1830'erne erhverver Lund »prokurator Thomsens forhen tilhørende gård på byens såkaldte Grydetorv«. Det bliver det varige domicil for Thisted Amtsavis helt frem til lukningen i 1960.

Efter håndsætning af spalterne i den kommende avis er den blevet trykt på en håndpresse. Avisen består i de første årtier oftest af fire sider, trykt på to ark. Lund er ikke selv udlært bogtrykker og har en typograf i sit brød. I 1826 annoncerer han efter en lærling, der »har lyst til at lære bogtrykkerkunsten«.

Den nytrykte avis bliver så ved aftenstid leveret til postvognen. Samtidig tager en af Lunds tjenestepiger en kurv med aviser på armen og går rundt til abonnenterne i byen. Nogle landbo-abonnenter får avisen lagt hen til den købmand, de plejer at handle hos.

Papir til produktion af avisen har været en tyngende udgift, og det fremgår tydeligt af de bevarede eksemplarer, at kvaliteten har været svingende. I 1838 opnår bogtrykker Lund et privilegium, der tillader ham at indsamle og opkøbe klude i hele Thisted Amt med henblik på papirfremstilling. Han opfører en papirmølle, der leverer til bogtrykkeriet og til en forventet større kundekreds. Det har tilsyneladende knebet med efterspørgslen. Papirmøllen bliver nedlagt fem år senere.

Parallelt med avisredaktionen, som Lund formentlig har været alene om, driver han også forlæggervirksomhed. Han indbyder for eksempel i 1826 til

Grydetorv i Thisted. Huset til højre rummer Thisted Amtssavis' redaktørbolig og redaktion. I en bygning bagved er trykkeriet. Her lå tidligere den ejendom, Johan G. Lund omkring 1835 erhvervede fra prokurator Thomsen. (Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune).

subskription på en læsebog til brug i almueskolen og på en samling af opgaver til hovedregning, udarbejdet af lærer P. Chr. Brændgaard, Hillerslev, »*tagne af det daglige liv og så vidt muligt af almuestandens systemer*«. Lund forhandler også tidsskrifter. Han tilbyder for eksempel subskription på St. St. Blichers nye tidsskrift *Nordlyset*, der udkommer første gang i 1827.

Han forsøger sig også med, hvad han selv betegner som et »morskabsblad« med et litterært og blandet indhold. Det får navnet *Miscellanea*. Det når imidlertid kun at udkomme med 12 numre.

Bogtrykker Lund udgiver og redigerer avisen frem til sin død i 1860. Han har en datter og fire sønner, hvoraf to træder i faderens fodspor. Begge bliver uddannet typografer. Den ene, Gerhard Lund, etablerer sig som bogtrykker i Holstebro og grundlægger i 1850 *Holstebro Avis*. Den anden, Johan Ludvig Lund, der også er sproglærer, bliver i 1858 medejer af bog-

trykkeriet i Thisted og fortsætter udgivelsen og redaktionen af *Thisted Amtssavis* til 1872, da han sælger bogtrykkeri og avis til S. H. Møller.

ALMUEN OG DE DANNEDE KLASSER

Mors, Thy og Vester Han Herred, der tilsammen udgør Thisted Amt, er i 1824 – som det øvrige kongerige – præget af opdeling i stænder. Det afgørende skel er mellem almuen og de dannede klasser. »Almuen« betyder sådan set blot »de almindelige mennesker«, og den omfatter da også langt de fleste af de omkring 40.000 indbyggere i amtet. Til gengæld er der stor social spændvidde inden for almuebegrebets rammer. Det spænder fra gårdmændene, hvoraf de fleste på dette tidspunkt er blevet selvejere, over husmændene til daglejerne i de jordløse huse. Her til kommer det ganske omfattende tyende, tjenestepiger og karle samt en bred bund af ekstremt fattige:

syge, invaliderede, gamle. Til almuen hører også vestkystens klitbønder og fiskere samt de to små købstæders tjenende og arbejdende indbyggere. Almuens øverste klasser, gårdmændene og nogle af klitbønderne, kan være ganske velbjergede økonomisk set, men sprogligt og kulturelt bliver de i egen selvforståelse og ikke mindst i de dannede klassers optik regnet til almuefællesskabet.

I denne brede befolkning vil der være meget langt mellem potentielle læsere af bogtrykker Lunds nye avis. Mange har på dette tidspunkt lært at læse og skrive til husbehov, og de nye landsbyskoler, der netop i disse år bliver oprettet efter almueskoleloven i 1814, vil hjælpe yderligere på læsefærdigheden. Men derfra og så til at give sig i kast med fire tætte trykte avissider flere gange i ugen er der et stort spring.

Det vil dog være en misforståelse at tro, at denne brede almue henlever livet i isolation og uvidenhed. Allerede i 1802 skriver Knud Aagaard i sin topografiske beskrivelse af Thy, at *»mangen en bonde på lan-*

det fører lige så megen handel som mangel en købmand i Thisted«. Skuddefarten på Sydnorge er endnu ganske omfattende. Fra vestkysten er der også skibsforbindinger og samhandel med Altona i det sydlige Holsten. Dertil kommer de omfattende studedrifter til det store marked i Husum. Og endelig er der Limfjordshandelen, der skaber kontakt til Aalborg og måske længere væk. Der er også et betydeligt »landprang« – det vil sige omrejsende handlende i bondelandet. Det klager købstædernes købmænd i hvert fald til stadighed over. Disse omrejsende handelsfolk har været velkomne i landsbyerne, måske netop fordi de kan fortælle spændende nyt.

Der mangler heller ikke kontakt til det, man på denne tid kalder »øvrigheden«. Efter søndagens gudstjeneste er der kirketævne, hvor præsten eller degnen læser kundgørelser fra kongen og fra amtet op. Så er der værnepligten, som indtil 1848 kun omfatter almuens mænd. Og sidst, men ikke mindst er der de mange årlige betalinger af skatter og gebyrer

Under sit ophold i Thisted i sommeren 1830 oplever maleren Martinus Rørbye en markedsdag i byen. Almuekvinder fra oplandet tilbyder lertøj – måske på Grydetorv. En af byens borgere spørger til prisen. (Statens Museum for Kunst).

Store Torv i Thisted 1830, maleri tilskrevet Martinus Rørbye. Rådhuset bliver opført i 1803 og erstattes i 1853 af G. Bindesbølls rådhus i renæssancestil. Her er arresten. Her bliver kongen modtaget, når han besøger byen. Her holder borgerrepræsentationen sine møder fra 1837, og på torvet foregår valghandlingen, når der skal vælges repræsentant til den grundlovgivende rigsforsamling og til Folketinget. (Museum Thy).

til amt og stat; »en i sandhed trykkende afgift, som påligger brugeren af upriviligerede hartkorn«, konstaterer Diø-rup i sin amtsbeskrivelse fra 1842.

Sammenfattende kan man tale om en mundtligt baseret form for »almue-offentlighed«, hvor ganske mange informationer og nyheder finder vej. Nyhedsstrømmen har – som handelsvejene – været vendt nord-syd, mod Norge og mod Altona/Hamburg.

Det er en anden verden end den, Lunds avis interesserer sig for. *Den Nord-Cimbriske Tilskuer* henvender sig til de dannede klasser, og det er et ganske smalt lag af befolkningen i Thisted Amt. Men det er langt hen ad vejen dem, der har magt og indflydelse

og er opdraget til at være læsende mennesker. Mange af dem vil man finde i de to små købstæder. Thisted har i disse år omkring 1500 indbyggere, Nykøbing omkring 1000.

Der er endnu meget lidt udvikling i de to bysamfund. De fleste af byernes håndværkere og købmænd ernærer sig reelt mest ved den jord, de har i bymarken. Men der er enkelte lidt større købmænd, der driver fjernhandel og som kan have brug for de nyheder, Lund kan levere. Og så er der en lille flok med kongelige embeder. Især i Thisted er denne gruppe i kraft af amtet lidt mere talstærk. Her har der været et læsende publikum. Det er også dem, der

»Hs. Majestæt Kongen har atter nylig givet et bevis på, med hvilken faderkærlighed han sørger for sine undersåtter vel, i det mindste som i det største, ved at befale, at rekrutterne så længe heden overstiger 15 grader kun skulle eksercere fra kl. 4 til 6 om morgenen og 6 til 10 om aftenen; også bliver der for kongelig regning uddelt til dem en drik, blandet af vand og eddike.

Den Nord-Cimbriske Tilskuers
4. august 1826.

låner bøger i »Det Thylandske Provincialbibliotek«, som amtmand Gerhard Faye allerede i 1807 har taget initiativ til at oprette. Det omfatter 1600 bind.

Uden for købstæderne har først og fremmest præstefamilierne i amtets 45 pastorater været mulige abonnenter på avisen. Måske også nogle af de nye »boglærde« skolelærere fra seminarierne. Og så er der endelig ejerne af de større gårde. Bøndergodset er solgt fra de gamle »privilegerede« herregårde. Men tilbage bliver ofte gårde, der er store nok til – som Diørup udtrykker det – »at familier uden for bondestanden deraf leve kan«. Det er også på disse gårde, vi finder nogle af egnens store studehandlere. De kan have brug for at vide, hvad der rører sig i de større verdener.

Vi kender ikke den nye avis' oplagstal, men det har næppe været mere end omkring 200. Et halvt århundrede senere – i 1870 – har Thisted Amtsavis et oplag på 800.

Da Lund sætter sin avis i søen, er landbruget – og dermed hele samfundet – ramt af en dyb økonomisk krise. Det er avisprojektets store held, at der i løbet af 1830'erne og 40'erne gennem den øgede korneksport kommer bedre tider for landbruget og en tilsvarende dynamisk udvikling i købstæderne. Desuden får de to købstæder i amtet en afgørende håndsækning fra havet, der i 1825 gennembryder Agger Tange. I juni 1836 kan Lunds avis meddele, at det første skib fra Thisted – smakken Johanne Elisabeth – har passeret kanalen. Det åbner for helt nye handelsmuligheder, og hver måned fra dette tidspunkt bliver det omhyg-

geligt noteret i avisen, hvor mange skibe, der sejler gennem kanalen.

Der har allerede tidligere været flere indlæg i avisen, der kritiserer de manglende havnefaciliteter i Thisted. Nu bliver der langt om længe taget initiativ til bygning af en havn, der kan tages i brug i 1841. De større købmænd bliver til skibsredere. Diørup skriver i 1842 om »det raskere liv og den røre, der nu træffes«. Folketallet i begge købstæder er i vækst.

Den Nord-Cimbriske Tilskuer – eller *Thisted Amtsavis* – kommer i årtierne efter sin grundlæggelse til at afspejle en egn og et Danmark, der økonomisk og socialt er i en dynamisk forandringsproces.

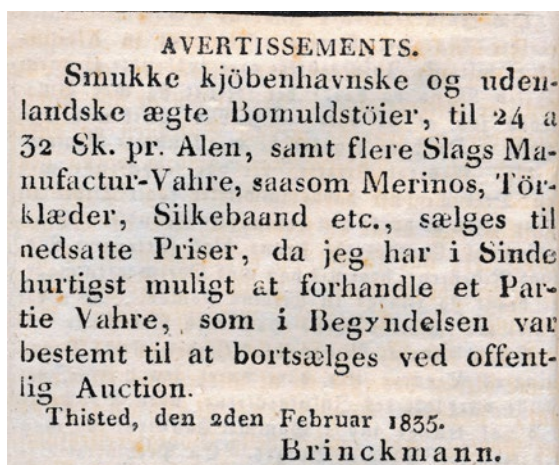
VERDEN IFØLGE DEN NORD-CIMBRISKE TILSKUER

I begyndelsen ligner den nyfødte avis mest et underholdende skrift. Ud over redaktørens indledende præsentation rummer spalterne et møde med den faldne Napoleon Bonaparte på Elba og en novelle med motiv fra Neapel, der fortsættes i næste nummer. Til sidst kommer der så et par korte nyheder fra Paris og London samt kornpriserne i Hamburg og København.

Lokale nyheder er der ikke mange af i de første numre. Strandingen ved vestkysten omtales. Ét af de første læserindlæg er en opfordring til »hans højærværdighed hr. amtsprovsten« om at få kirketjenerne til

»Her i omegnen skal atter en barselskone være blevet et offer for den hos bønderne gængse skik at give koner de første dage efter fødslen spirituøse drikke, såsom brændevin blandet med øl og deslige; det var et ønske at vedkommende jordemødre måtte pålægges at påse, at dette ikke skete, og at søge at overbevise den almindelige mand om, hvor skadelig og ofte dræbende brændevin og andre stærke drikke er for et fruentimmer i denne forfatning.«

Den Nord-Cimbriske Tilskuer,
14. februar 1826.

Johan Georg Brinckmann holder udsalg. Annoncen i *Den Nord-Cimbriske Tilskuers* 2. februar 1835 er helt undtagelsesvis sat med latinske bogstaver – formentlig for at vække opmærksomhed. (Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune).

at lukke kirkedøren under gudstjenesten, »da derved den for helbredet skadelige træk vil hæmmes«.

I løbet af januar 1826 – samtidig med, at Lund får privilegium på at levere avisen som brevpост – ændrer bladet struktur og finder en form, der kommer til at holde gennem mange år. Novellerne og det mere underholdende stof forsvinder. Hvert nummer indledes fremover under rubrikken »Udenlandsk« med nyheder fra den store verden. Så følger under »Indenlandsk« nyheder fra forskellige egne af kongeriget og hertugdømmerne. Endelig kommer i de sidste par spalter det lokale stof, men det er langt fra i hvert nummer. Her finder man også læserindlæg og de annoncer, der er blevet købt plads til.

Udsynet i det udenlandske stof er forbavsende globalt. Læseren præsenteres for begivenheder i Grækenland, Ægypten, Mexico og Argentina og naturligvis også de nære europæiske lande, England, Frankrig, Tyskland og Italien og Rusland. I begyndelsen er det hele noget kalejdoskopisk, men snart finder redaktøren ud af at koncentrere sig om mere centrale begivenheder i enkelte lande. Så opretter han til gengæld en rubrik, han kalder »Blandinger« til det mere spredte.

De indenlandske nyheder er i de første år en blanding af begivenheder som ildebrande, røveriske over-

fald eller lignende – og så officielle kundgørelser fra hoffet og cancellierne. Her bliver embedsudnævnelser omhyggeligt registreret, og der er fortegnelser over ledige embeder. Kongens og kronprinsens rejseruter bliver omtalt. Det Kongelige Teaters repertoire gengives jævnligt, og valuta- og obligationskurser på Københavns – og ofte også Hamburgs børs – noteres.

Da Frederik VI under sin sommerrejse i 1826 kommer til Thy via Mors og Vilsund, bliver det til en udførlig reportage af hans modtagelse og ophold i Thisted og hans videre rejse med besøg på seminariet i Snedsted, hvor en eksamen bliver afholdt i kongens nærværelse. Derefter besøger han Vestervig Kloster og overværer undervisningen på Lindahlsminde Skole, hvor læreren praktiserer den »indbyrdes un-

Nykøbings byfoged fra 1821-53, Johan Christoffer Rummelhoff med hustru. Byfogederne er købstædernes øvrighed og udøver både borgmester-, politimester- og dommerfunktioner. Jes Lützhøft i Thisted og Rummelhoff i Nykøbing annoncerer flittigt i *Den Nord-Cimbriske Tilskuers*, ikke mindst bekendtgørelse af auktioner. (Museum Mors).

*Den kongelige postvogn med kusken i rød frakke er på vej op ad Østerbakken i Thisted med kurs mod Aalborg. En almue-
mand letter ærbødigt på den røde tophue. Det er helt afgørende for Lunds avis, at han har privilegium til forsendelse med
denne brevpost. Maleri af O. B. Schieltved, 1853. (Museum Thy).*

dervisning«, kongen er så optaget af. Så går rejsen videre til tidens store seværdighed, Aggerkanalen, som selskabet sejler over, inden det fortsætter til Lemvig.

En væsentlig del af »Thisted«-rubrikken rummer officielle meddelelser fra byfogederne Rummelhoff i Nykøbing og Lützhøft i Thisted eller fra amtmand Faye. Her bliver et betydeligt antal auktioner over ejendomme og over strandingsgods kundgjort. Postmester Carstensen offentliggør jævnligt lister over uafhængte breve. Fra tid til anden dukker der indsendte indlæg op – næsten altid anonyme. I august 1826 argumenterer et længere læserbrev – halvdanden spalte – for, at byen skal have »hvad den så høj-ligen mangler, en ordentlig indrettet havn!« Skribenten fremhæver, at byens indbyggertal de sidste to år er steget med 200 mennesker. Han fremhæver en havns betydning for købmænd og skibsejere og gør opmærksom på, at en plan har været »i gære« gennem adskillige år. Nu må det være tid til handling! Det bliver en debat, der gentagne gange kommer til at udfolde sig i amtsavisens spalter, indtil havnebyggeriet endelig bliver sat i værk i 1840.

Det lokale vinkel bærer tydeligt præg af, at avisen har hjemme i Thisted. Nyheder eller læserindlæg fra Nykøbing er sjældne.

Annoncerne fylder ikke meget. Men de er der, og som årene går, bliver der flere af dem. Det kan være en af byens handlende, der har noget særligt at tilbyde som for eksempel P. Nisson, der har fin kaffe, Congo-the og alle sorter raffineret sukker på lageret. Eller boghandler Mühlendorff, der gør præsterne opmærksom på den nye evangelisk-kristelige salmebog.

Også stillingsannoncer er der tale om, som når »et ungt fruentimmer af god familie ønsker sig en kondition hos en honnet familie enten her i byen eller på landet. Efterretning meddeles på bogtrykkeriet«. Her fungerer Lunds kontor altså som arbejdsformidling.

Redaktørens egen pen sætter sig kun sjældent spor i spalterne. Avisen formidler nyheder fra andre aviser. Redaktørens arbejdsmetode må have bestået i at følge med i udvalgte blade, hvorfra han så har klippet de nyheder, der skal fylde spalterne i den lokale avis. Måske har *Berlingske Tidende* – der i perioden 1808 til 1833 går under navnet *Danske Statstidende* – væ-

»Da forfatteren til disse linjer for 32 år siden kom her til Thy, havde man kun én brevpост, som en gang om ugen kom til amtsstaden Thisted over Viborg. Når stormende vejr eller isdrift standsede farten over sundstederne, blev man undertiden i 10 til 12 dage i total uvidenhed om alt, hvad passerede i ud- og indlandet; men den gang var vi thyboer og morsingboer vant til at betragte os med hensyn til postgangen som islændere eller færøboere, og publikums krav var den gang så beskedent, at man ikke en gang beklagede sig over denne stedmoderlige behandling.«

Indlæg i *Thisted Amtstidende* eller
Den Nord-Cimbriske Tilskuer
21. januar 1850.

ret en afgørende leverandør. Den udkommer i årene op til 1833 fire gange ugentligt, derefter dagligt. Da Lund i 1830'erne begynder at anføre kilder til sine nyheder, spiller de nye – og oppositionelle – københavnereviser, *Kjøbenhavnsposten* og *Fædrelandet*, også en rolle. Desuden bliver de større købstæders aviser ofte citeret. En hyppigt anvendt kilde til de udenlandske nyheder er det tyske *Neue Zeitung*.

Postgangen har spillet en afgørende rolle for hele produktionsprocessen. Først skal redaktøren have de aviser i hænderne, der skal levere nyhederne. Så skal avisproduktionen tilpasses de ugentlige postafgange. I de første år udkommer avisen tirsdag og fredag. Det er de to dage med postafgang fra Thisted. I 1830'erne bliver postgangen forbedret, og avisen kan udkomme tre gange i ugen. I vinterhalvåret kan der let ske betydelige forsinkelser. Et læserindlæg i 1837 klager over, at et uvejr ved Sallingsund kan betyde, »at vi i en hel uge er næsten uden efterretning fra den øvrige del af Danmark«. Samme år kan en annonce oplyse, at dampskibsforbindelsen mellem Århus og Kalundborg er indstillet for vinteren. Det giver også væsentlige forsinkelser.

I oprørsåret 1848 gør en kreds af borgere og embedsmænd i Thisted sig gældende med et andragende

til generalpostdirektoratet, hvor de klager over den langsomme postgang – især brevenes unødigt lange liggetid i Randers. Som de skriver i andragendet, der bliver trykt i Lunds avis:

»Ikke alene er denne langsomme postgang et tab for den handlende, men i en tid som denne, da enhver lever så at sige i en spænding, og så mange af fædrelandets vigtigste interesser er under ventilation, ja, da næsten enhver med uro ser nye efterretninger længselsfuldt i møde, da er det af vigtighed, så hurtigt som muligt at kunne erholde efterretninger fra hovedstaden og udlandet.«

Amtmand Gerhard Andreas Faye, malet af nevøen Martinus Rørbye under besøget i Thisted i 1830. Faye, der virker som meget initiativrig og afholdt amtmand fra 1805-43, er på det tidspunkt 70 år gammel. Han har sikkert også haft en finger med i spillet, da hans søstersøn, Johan G. Lund, i 1823 etablerer sig som bogtrykker i Thisted. (Museum Thy, kopi).

Mon ikke konsul Lund har været blandt under-skriverne?

TRYKKEFRIHED

Kravet om trykkefrihed fylder meget i 1830'ernes politiske debat og den voksende opposition mod enevælden. Tidens aviser er under ganske skarp kontrol af statsmagten. Den enevældige monark tillader en offentlig debat, men gennem trykkefrihedsloven fra 1799 er der sat grænser for den, og disse bliver ad flere omgange yderligere indsnævret af Frederik VI, som til stadighed er på vagt over for det, han kalder »ondsindet skrivefrækhed«. I et tillæg til loven bliver det i 1814 fastlagt, at inden et blad går i trykken, skal det afleveres til gennemsyn hos den lokale politimyndighed.

Det gælder også for bogtrykker Lund, selv om han har opnået det sjældne privilegium at sende sin avis med brevposten. Et korrekturtryk skal leveres på byfoged Jes Lützhøfts kontor. Det skaber normalt ingen problemer, men en enkelt gang bliver han ramt af censuren. Anledningen er et anonymt læserindlæg 14. maj 1835, der i skarpe vendinger kritiserer byens fattigkommission. Den afgørende pointe i artiklen er, at fattigkommissionen ikke iagttagelse *»så megen samvittighedsfuld varsomhed i almisseuddelingen, som den burde«*. Den slutter med et krav om, at byens borgere selv burde vælge kommissionens medlemmer. Det ville sikre medlemmer, der *»var posten voksen«*.

Reaktionen kommer prompte. Det pågældende nummer af avisen bliver beslaglagt på byfogedens foranledning. Redaktør Lund indanker sagen for Danske Kancelli, der underkender byfogeden. 6. juni kan redaktøren meddele sine læsere, at da *»det beslag, der var lagt på nr. 55 af Thisted Avis d.å. måtte hæves, så har jeg dermed den fornøjelse tillige med dagsavisen at kunne tilsende mine ærede abonnenter samme«*.

Nu er kritikken ude i offentligheden. Det får fattigkommissionen til at reagere med et indlæg i avisen, hvor den i lidenskabelige vendinger udtrykker sin krænkelse over kritikken. Det slutter med en kommentar, der også rammer redaktøren:

»Vi misunder hverken anmelderen den ære at have forfattet, eller redaktøren den fornøjelse at have med-

delt sine læsere denne artikel; men skønt vi ønsker hans avis al mulig celebritet, kunne vi ikke undlade at bemærke, at vi tror, at den, der vindes ved at optage sådanne bidrag, næppe er den ønskeligste.«

4. juli tager forfatteren af det famøse læserindlæg til genmæle. Denne gang underskriver han sig med sit navn Dahlerup. Det drejer sig dermed om én af byens respekterede borgere, apoteker Lars Christian Dahlerup. Han fremhæver behovet for en offentlig debat om fattigvæsenet i en tid, hvor antal »lemmer«, der er underlagt fattigvæsenet, er stigende og fattigskatten tynger mere og mere.

Endelig kommer amtmand Gerhard Faye den angrebne fattigkommission til undsætning. I et indlæg 18. juli fastslår han, at han ikke har grund til at betvivle fattigkommissionens retskaffenhed og tilføjer: *»Der har ikke i flere år været anker over ubillig ligning eller ødsel og partisk uddeling, thi ellers ville jeg embedsmæssig have undersøgt og påkendt sagen«*. Og så slutter han med et hjertesuk over tidens ånd, der *»så let fælder utidige og ukærlige domme over den offentlige bestyrelse«*.

Den gamle amtmand har ret i, at netop i 1830'erne kan man spore en voksende kritik af enevældens samfundsorden i almindelighed og den indskrænkede ytringsfrihed i særdeleshed. Debatten om fattigkommissionen i Thisted er måske det første lokale eksempel på en sådan kritik af de etablerede myndigheder, og den lokale presses betydning er åbenbar. Uden Lunds avis kunne debatten ikke have udfoldet sig.

I hovedstaden er den spirende samfundsdebat markant i disse år. I 1834 har en kreds af liberale intellektuelle oprettet dagbladet *Fædrelandet*. Dets redaktør, professor C. N. David, bliver anklaget for at overtræde trykkefrihedslovgivningen. Retssagen varer et år og ender med frikendelse ved Højesteret. Samtidig dannes »Selskabet for Trykkefrihedens rette Brug«, der gennem sit medlemsblad *Dansk Folkeblad* bidrager aktivt til den omfattende debat om trykkefrihed.

Retssagen mod professor David, trykkefrihedsselskabets dannelse og møder og de mange debatindlæg bliver gengivet i Lunds avis i form af klip fra de kø-

benhavnske aviser. Læserkredsen i Thy og på Mors har været ganske godt informeret om den nye »tids-ånd«. En del har sikkert – som den gamle amtmand – rystet på hovedet. For andre har det været en øjenåbner, at man kunne forholde sig kritisk til de gud-givne autoriteter.

POLITISK DEBAT

»Uforglemmeligt i historiens annaler vil for Danmark året 1834 blive, da i dette vor ædle konge har, som et nyt bevis på sin faderlige omsorg, skænket sine undersætter de belovede nye institutioner«. Sådan lyder det, da redaktør Lund ved nytårstide 1835 gør status over det forløbne år. Det, han henviser til, er loven om rådgivende stænderforsamlinger. Der bliver oprettet to i kongeriget – i Roskilde og Viborg – og én i hvert af hertugdømmerne Slesvig og Holsten. Valgretten er begrænset til ejendomsbesiddelse og kommer kun til at omfatte omkring tre procent af befolkningen.

Forhandlingerne i de nye stænderforsamlinger er ikke offentlige, og kongen har omhyggeligt nedlagt forbud mod, at aviserne direkte refererer fra forhandlingerne. Men de bliver – i de første år noget mangelfuldt – gengivet i publikationen *Stændertidende*, og herfra kan aviserne hente deres referater. Det er en mulighed, redaktør Lund i høj grad gør brug af.

Den første danske stænderforsamling bliver åbnet i Roskilde i maj 1835. Allerede i månederne før har avisen refereret mange – især københavnske – debatter om forslag til den kommende samling. Som det hedder i et citat fra Fædrelandet om de mange forslag: »Intet er i vor tid mere almindeligt end at ville tale med om store politiske materier«. Da forhandlingerne går i gang, kommer uddrag af *Stændertidende* til at fylde ganske meget i spalterne.

Et politisk sprængfarligt emne er statsbudgettet, som indtil dette tidspunkt har været hemmeligt. Lund refererer omhyggeligt, at redaktøren af den liberale avis *Kjøbenhavnsposten* har været i politiførhør, fordi han har bragt nyheden om, at det for første gang vil blive offentliggjort. Da budgettet for det kommende år så faktisk bliver offentliggjort nogle dage senere, citerer han *Kjøbenhavnspostens* hårde dom over det: »Et af de frugtbareste og forholdsvis

højest beskattede lande i Europa, der oven i købet i Øresund har en guldmine, der årlig giver en nettoindtægt på to millioner, er efter 20 års dyb fred ikke kommet videre, end at der kan ventes en årlig deficit af hen ved en million i sin finansforvaltning«. Guldminen i Øresund er øresundstolden, der indtil 1857 er en afgørende indtægtskilde for den danske stat.

I april 1836 bliver den nørrejyske stænderforsamling i Viborg åbnet. Også den bliver fulgt løbende i Lunds avis gennem referater fra *Stændertidende*. Men nogen jysk regionalpatriotisme gør sig ikke gældende. Interessen for den østdanske stænderforsamling er usvækket. Det er her, de højtprofilerede københavnske liberale har sæde, og der er her, der er mest sprængstof i forhandlingerne.

Redaktør Lund ytrer sig ikke direkte i debatten. Men der er tankevækkende, at han i februar 1835 fylder en hel avis med et indlæg, hvor forfatteren – der skriver under mærket »(d)« – er bosat i »en konstitutionel nabostat«. Det kan på dette tidspunkt kun være Norge. Artiklen handler om ytringsfrihed og opposition og fastslår, at »den danske nation behøver at vækkes til tanke om sine egne anliggender og at almueånden trænger til oplivelse«. Forfatteren fremhæver, at statens embedsmænd fremover ikke blot skal aflægge regnskab til sine foresatte, men at »hans medborgere ville herefter med rette også gøre krav på samme«.

Danmark får i midten af 1830'erne en kritisk offentlighed og – trods censuren – en skarp politisk debat. Her har aviserne spillet en helt afgørende rolle. Med en vis forsinkelse – forværret af de sendrægtige postgange – har den lokale avis i Thisted Amt fulgt ganske godt med.

REVOLUTION OG BORGERKRIG

Dramatiske nyheder står i kø i de første måneder af 1848. Interessen for at følge med i Lunds avis har uden tvivl været stor. I de sidste dage af januar bringer den bulletiner om Christian VIII's alvorlige sygdom. 25. januar udkommer avisen med sørgerand i anledning af kongens død. Samtidig gengives i et tillæg den nye kong Frederik VII's åbne brev, hvor han lover at forsætte sin faders »påtænkte ordning af sta-

Den lille købstad Nykøbing, set fra landevejen til færgen i Sallingsund. Det er én af amtmand Fayes velanlagte veje. De gavner samfærdslen – og dermed postruterne – i Thisted Amt. Martinus Rørbye noterer fra turen hen over Mors til Thisted: »Man kører som på stuegulvet«. (Museum Mors).

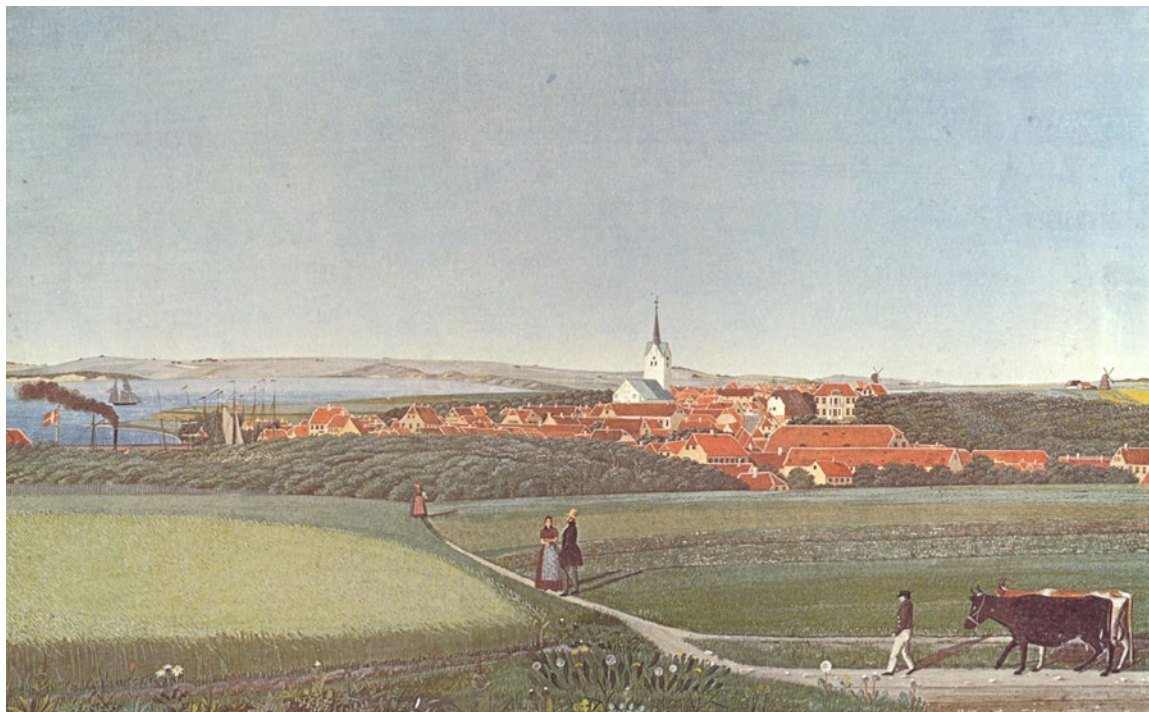
tens forhold«. Det skaber forventning om en ny og friere forfatning, og de følgende uger bliver der et begyndende opbrud i regeringen. En række topembedsmænd blive afskediget, og der bliver fremlagt forfatningsudkast.

Samtidig kan avisen fortælle, at den nye konge en dag dukker op i Christiansborgs vagtstue, hvor mandskabet er i gang med at spille kort. Alle bliver meget »alarmerede« ved kongens indtræden, men han beder dem »ikke genere sig« og takker dem, fordi de vil holde vagt hos ham! Danmark har fået en folkelig konge. Til gengæld hersker der nogen tvivl om hans evne til at lede regeringen.

I de sidste dage af februar er det de udenlandske nyheder, der optager sindene. Fra Paris kommer der

meldinger om voldsomme uroligheder og revolutionære tilstande, der i marts breder sig til Berlin, Wien og andre europæiske hovedstæder.

Det politiske opbrud både i Danmark og i Europa inspirerer redaktør Lund til 9. marts at skrive et af de sjældne indlæg, hvor han udtrykker sit eget syn på begivenhederne. Han fastslår, at »vel har undersåttene under den danske stat under en human og mild regering følt sig og føler sig så lykkelige, som i få europæiske stater, men der gives intet mere fuldkommen herneden, at det jo kan trænge til forbedring eller forandring, og således går det også med enhver statsforfatning«. Der er brug for en forfatning, der sikrer »en hensigtsmæssig anvendelse af de offentlige midler og at pressen belyser ethvert skridt«.

Rasmus H. Kruses maleri af Thisted set fra nordøst, 1845. Han har knyttet denne bemærkning til billedet: »Hvem der kendte Thisted for 40 år siden og nu atter besøgte den, ville næppe genkende byen. Nu hersker travl virksomhed ved havnen, en plads, hvor før næppe en fiskerbåd kunne lægge til, og de mange skibe i havnen vidner om, at handelsånd er vågnet hos byens handelsstand«. (Museum Thy).

Redaktøren går imod en valgret baseret på ejendom, »thi den mest formuende og største grundejer kan være en idiot, mens hans fattige nabo kan være en indsigtfuld og klog mand«. Han henviser til den norske forfatning af 1814 som et forbillede.

Fra midten af marts kommer referater af de dramatiske møder i København i Casino-teatret og på Hipodromen til at fylde i avisen. Her fremhæver artiklerne især Orla Lehmann, der holder »et så glimrende og begejstret foredrag, at man henregner det til noget af det mest udmærkede, som denne højtbegavede taler har produceret i retorisk henseende«.

Samtidig kommer der alvorlige meldinger fra Slesvig, hvor den slesvig-holstenske bevægelse truer med oprør på grund af de danske nationalliberales krav om at indlemme Slesvig i kongeriget.

Avisen bliver i flere udgaver i løbet af marts udvidet med ekstra sider. Det hele kulminerer med statsom-

væltningen i København 21. marts. Det giver Lund anledning til noget så usædvanligt som at udsende et ekstrablad. Det er udateret, men må være udsendt 22. marts, da der den 23. udkommer en ny ordinær avis. Man må undre sig over, hvordan Lund – de sædvanlige postgange taget i betragtning – er blevet så hurtigt informeret. Han er i stand til i ekstrabladet at bringe ordlyden af kravene fra Casino-mødet 20. marts, og formanden for Københavns borgerrepræsentation L. N. Hvidts ord til folkemængden på slotspladsen efter mødet med kongen den følgende dag: »Ministeriet er opløst. Kongen leve!« Adressen til kongen med afslutningen »Vi anråber Deres Majestæt om ikke at drive nationen til fortvivlelsens selvhjælp« er også gengivet i sin fulde ordlyd.

Samtidig meddeler ekstrabladet, at en forsamling af stænderdeputerede i Slesvig har erklæret sig uafhængige af Danmark. Borgerkrigen er en realitet, og

også i Thy og på Mors er verden forandret. Avisen bliver i disse dage til et næsten uundværligt nyhedsorgan og debatforum. Værnepligten omfatter kun bondealmuens unge mænd. Men kongen opfordrer landets købstæder til at danne frivillige korps. I Nykøbing afholdes et borgermøde, hvor byfoged Rummelhoff i et begejstret foredrag gennemgår de sidste postnyheder, og der bliver dannet en borgervæbning og planlagt andre forsvarsforanstaltninger.

I Thisted indkalder amtmænd Rosenkrantz til et borgermøde, hvor der bliver dannet en komité, der skal forberede et forsvar af byen. I et læserbrev et par dage efter bliver dette initiativ kritiseret i stærke vendinger. Ifølge indlægget lyder der kun »*et svagt hurra fra den opstillede borgervæbning*«, og derefter får amtmændene »*nærgående og drøje sandheder*« at høre fra de forsamlede borgere.

De følgende måneder afspejler Thisted Amtsavis på den ene side de dramatiske nyheder om krigshandlinger i Slesvig og det sydlige Jylland med mange dræbte og sårede. Dertil kommer de alarmerende (falske) rygter om tyske friskarere, herunder undvegne fra fængslet i Rendsborg, der hærgende skulle bevæge sig op gennem Jylland – den såkaldte »slavekrig«. På den anden side refererer avisen de mange lokale – og noget diffuse – forsvarsforanstaltninger. I landsognene holder borgervæbninger eksercits ved kirkerne om søndagen. I Thisted finder man gamle skydevåben frem og samler ind til køb af fire prægtige heste, der efter fremvisning på Store Torv bliver sendt til dragonerne i Randers. Der bliver også udviklet en særlig »strids-le«, der står til eftersyn på amtskontoret.

I Nykøbing danner man et frikorps på 25 mand, der bliver fulgt af byens befolkning og vajende dannebrogspaner til Sallingsund-færgen. Samtidig kan forsvarskomitéen notere, at byens kvinder har leveret 1476 par strømper, 188 lagner og 550 skjorter til den danske armé.

En voldsom bølge af patriotisme skyller hen over amtet, og avisen skaber overblik og formidler de stærke følelser af forsvarsvilje og sammenhold.

I juli kan avisen melde, at der er holdt mønstring over de bataljoner, der udgør amtets folkevæbning.

Hver bataljon har fået en fane med dets nummer på. Alle øvelser er blevet »*udført med orden og lyst*« og vidner om »*god borgerånd og fælles iver for sagens fremme*«.

FØRSTE VALGKAMP I THY

I august 1848 lykkes det at etablere en våbenhvile mellem den danske regering og de slesvig-holstenske oprørere, støttet af Preussen. Efterårsmånederne bliver præget af valgkamp til den grundlovgivende rigsforsamling, der skal være det afgørende skridt i omstillingen af Danmark fra enevælde til folkestyre.

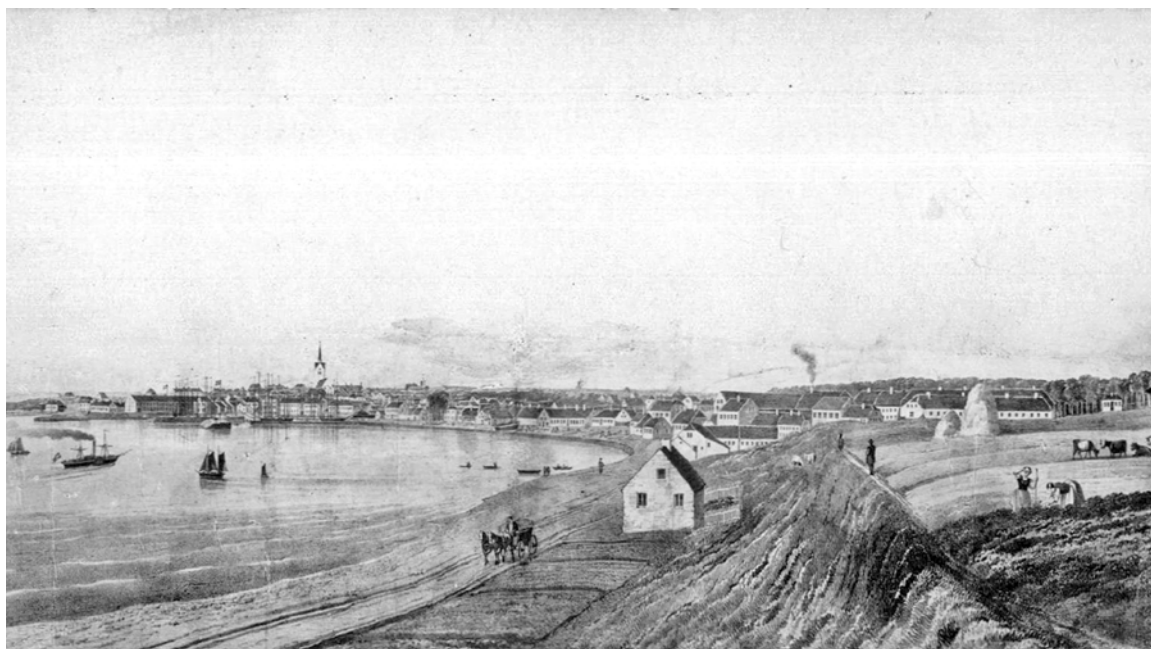
Valgretten omfatter alle mænd over 30 år med »foden under eget bord«. Det er efter tidens europæiske målestok en valgret med uhørt – næsten revolutionær – bredde.

Thisted Amt kommer til at omfatte fire valgdistrikter. Der bliver kampvalg i alle fire. En livlig valgkamp med skarpe fronter kommer til at udspille sig i amtsavisens spalter fra august og frem til valghandlingerne finder sted 5. oktober.

De stemmeberettigede skal inden valget lade sig indskrive på valglisten i det pågældende distrikt, og opfordringer til det er et vigtigt led i avisens dækning af valgkampen: »*Regeringen har fulgt folkekravet om udstrakt valgret, og nu undslår folket sig den ringe ulejlighed at lade sig indtegne som vælgere!*« Mange af Thistedes håndværkere har ifølge et indlæg undladt at lade sig registrere, og de får følgende appel med på vejen: »*Det er Danmarks og frihedens grundvold, der skal lægges, på hvilken vi og efterkommere skal bo bygge*«.

Der bliver afholdt vælgermøder og gennemført prøvevalg blandt de fremmødte. I Thisted bliver der afholdt møde i »Borgerharmonien«. Her anbefaler et flertal rederikøbmand, ejendomshandler og gods-ejer Hans Ditlev Lützhøft – søn af den mangeårige byfoged. Hans modkandidater er den københavnske højesteretsadvokat C. E. Rottwitt (tidligere landvæsenstommisær i byen og senere statsminister 1859-60) og Thistedes sognepræst, provst Michelsen.

Alle tre leverer længere udtalelser om deres program og angriber hinanden. Provsten frygter for højesteretsadvokatens »ultrademokratiske« idéer. Under

Vue over Thisted, u.å.

titlen »blot en skomager« tager skomager A. Petersen til gengæld skarpt afstand fra Lützhøft med følgende salve: *»Lige så lidt som jeg nogensinde afviger fra, hvad der efter min overbevisning er ret og sandt, lige så lidt ynder jeg adels- og pengearistokratiet, da begge dele er mig lige forhadte!«*

Der er adskillige præster – og enkelte andre embedsmænd – blandt de opstillede kandidater i amtets fire distrikter. Men andre sociale lag er også repræsenteret. I det nordlige Thy opstiller husmand Niels Chr. Thøgersen fra Hillerslev. I det sydlige Thy opstiller sandflugtskommissær C. C. Andreasen, Taabel. Han vælger at bekoste et fire siders tillæg til avisen, hvor han redegør for sit program. Han indrømmer i en indledning, at »ærlig talt som valgkandidat underer jeg mig for, og kan ikke ret bekvemme mig til at tale i sådanne forsamlinger, idet jeg ikke kan bringe det udenfor min følelse, at valgkandidaten der betragtes med et slags mistænkeligt blik«.

Valget i andet distrikt afholdes på Store Torv i Thisted. Efter håndsoprækning erklærer valgbestyrelsen Rottwitt som vinder. Men Lützhøft kræver »skriftlig afstemning til protokollen«, og her får Lützhøft 185

stemmer, Rottwitt 179 og Michelsen 2. Det bliver dermed storkøbmanden, der kommer til at repræsentere distriktet i rigsforsamlingen.

I første distrikt vinder justitsråd Aagaard – der også havde været repræsentant i den jyske stænderforsamling. Men han får kun seks stemmer mere end husmand Niels Chr. Thøgersen. I distrikt tre og fire er det præsterne der vinder, henholdsvis pastor von Haven og pastor Bagger.

Avisens rolle i hele denne valgproces har været af afgørende betydning. Den skaber det rum, der gør det muligt at føre en politisk debat, der rækker ud over det lokale møde. Programerklæringer og meningsbrydninger får en anden – mere vidtrækkende – karakter, når de bliver formuleret på skrift og fordelt til en hel egnslærerkreds.

LOKAL OG NATIONAL OFFENTLIGHED

Det er vanskeligt at forestille sig en moderne samfundsudvikling uden en borgerlig offentlighed, hvor nyheder kan formidles og kritisk debat kan udfolde sig. Det er afgørende, ikke blot for nationalstatens udvikling, men også for dannelsen af en lokal og regio-

nal identitet og sammenhængskraft. Spiren til et sådan regional offentlighed bliver lagt, da bogtrykker Lund sender *Den Nord-Cimbriske Tilskuer* på gaden. Med afsæt i oplysningstidens idealer vil han give den dannede borger et udblik til verden. Samtidig bliver der plads til lokale nyheder og debatindlæg fra læserne.

Indtil *Morsø Avis* bliver oprettet i 1855 og venstreføreren Christen Berg grundlægger *Thisted Amts Tidende* (det senere *Thisted Dagblad*) i 1882, er Lunds avis den eneste i Thisted Amt. Avisen åbner nye vinduer. Den traditionelle nord/syd-linje i egnens handelsforbindelser og dermed kommunikation med omverdenen bliver suppleret med en øst/vest-linje. Østdanmark – og specielt hovedstaden – rykker tættere på med nyheder fra hoffet, statsadministrationen og kulturlivet.

Den voksende politiske debat i 1830'erne med krav om trykkefrihed, kritik af myndighederne og de rådgivende stænderforsamlings virke bliver gennem avisen en del af den lokale horisont og sætter sig også

spor i kritiske debatindlæg om forhold i det lokale samfund.

Udviklingen kulminerer i 1848, hvor læserkredsen bliver inddraget i et nationalt skæbnefællesskab, både med hensyn til krigen mod »tyskerne« og udvikling af folkestyret. Beretningerne om de mange forsvarsinitiativer og de mange indlæg i efterårets valgkamp etablerer samtidig et lokalt fællesskab, der har bidraget til at nedbryde det nedarvede skel mellem almuen og de dannede klasser. Alle er borgere i Danmark.

Den lokale og den nationale offentlighed bliver gennem 1830'erne og 1840'erne forbundne kar. Her har Lunds avis været det afgørende medie.

Knud Holch Andersen.

Født 1945. Historiker og pensioneret gymnasielektor.

Kilder

Danmarkshistorien.dk

Den Nord-Cimbriske Tilskuer eller Thisted Amts Kongelig allernådigst privilegerede Avertissementstidende, 1824-26, 1835-36, 1848.

Djorup, C.: *Thisted Amt, beskrevet efter Opfordring af Landhusholdningsselskabet*. København 1842.

Frandsen, Steen Bo: *Opdagelsen af Jylland. Den regionale dimension i Danmarkshistorien 1814-64*. Århus 1996.

Lützhøft, Hans Holten: *Slægten Lützhøft*. 2. del, 2. udg. København 1970.

»Martinus Rørbyes rejsedagbøger og -breve.« *Kilder til dansk kunsthistorie*. roerbye.ktdk.dk

Pedersen, Henry E.: »Den første bogtrykker nord for Limfjorden.« *Historisk Aarbog for Thisted Amt* 1944, s. 101-111.

Sekkelund, Kaj: *Søfart, handel og bondeøkonomi. Thisted 1814-50*. Thisted 1993.

Søllinge, Jette D. og Niels Thomsen: *De danske aviser 1634-1989. Bd. I: 1634-1848*. Odense 1989.

Thisted Amtsavis 06.05.1924 og 06.05.1949 (jubilæumsudgaver).

Aagaard, Knud: *Physisk, oekonomisk og topographisk Beskrivelse over Thy*. Viborg 1802.

NB: Alle citater er gengivet i moderne retskrivning. Ordvalg og ordstillinger er de oprindelige.